

A PÉNZÜGYI VÁMOK.

Az ugynevezett pénzügyi vámokból körülbelül 10—11 millió forinttal nagyobb vámjövédelmet remél az eddiginél a kormány. A számítás e részben az eddigi forgalom adatai szerint történt, és pedig azért, minthogy a tervezett vámok magassága a kormány szerint nem tekinthető olyannak, hogy általa a fogyasztás érezhetőleg csökkenne. Ezen számítás szerint a nagyobb jövédlem következőleg mutatkozik:

	Az 1871—75-iki évek átlaga szerint	Az 1875-iki forgalom szerint
kávé	2.469,000 frt.	2.538,000 frttal
katáng	81,000 »	110,000 »
fülszerek	190,000 »	193,000 »
déli gyümölcsök	491,000 »	504,000 »
thea	51,000 »	56,000 »
elkészített gyümölcs	15,000 »	14,000 »
rizs	512,000 »	397,000 »
halak	180,000 »	163,000 »
állatok	648,000 »	683,000 »
friss hús	2,000 »	2,000 »
sajt	74,000 »	71,000 »
zsiradék	250,000 »	138,000 »
faolaj	45,000 »	45,000 »
eczet	3,000 »	3,000 »
égett folyadékok	23,000 »	22,000 »
bor	331,000 »	450,000 »
csipkék	15,000 »	18,000 »
selyemárúk	334,000 »	454,000 »
apró árúk	10,000 »	8,000 »
keményítő	85,000 »	91,000 »
petroleum	3.926,000 »	5.249,000 »
Összesen	9.735,000 frt	11.209,000 frttal.

Ezen cikkek mindnyájan fogyasztási és részben fénylüzési cikkek. A 21 cikk után számított tiszta bevételi emelkedést ha közepes számmal $10\frac{1}{2}$ millióra teszszük, egyáltalában nem tarthatjuk a monarchia mindkét felének jelen pénzügyi viszonyai között oly csekélynek, hogy meg ne érdemelné a tüzetesebb vizsgálatot, és pedig annyival inkább, mivel épen ezen vám-emelések ellen mutatkozott és mutatkozik még jelenleg is oly nagy ellenszenv Ausztriában.

I.

Ha ezen $10\frac{1}{2}$ milliónyi emelkedést a quota aránya szerint felosztjuk: abból a 68:32% aránya szerint esik Ausztria javára 7.140,000; Magyarország javára pedig 3.360,000 forint. A magyar kormány szerint felállított tétel szerint azonban ezen cikkekben Magyarország fogyasztása csupán 20%-át képviseli az egész vámterület fogyasztásának; s ha ez arány áll: akkor a 10.500,000 többletkez esupán 2.100,000 frttal járul Magyarország, míg teljes 8.400,000 forintot fizet Ausztria. E szerint tehát Magyarország nyeresége a pénzügyi vámoknál 1.260,000 forint volna; s ez összeg képezné mintegy compensatióját azon hátrányoknak, a melyeket a többi — kétségkívül első sorban az osztrák iparnak kedvező — vámemelések a magyar fogyasztóra háritanak.

Készségesen elismerjük, hogy a 20% fogyasztás meglehetősen problematikus természetű szám. Köztudomás szerint szerencsétlenségre nincsen megbízható fogyasztási statisztikánk, sőt maga a magyarországi forgalom adatai is csak hozzávetőlegesek, a mennyiben utólag szedettek csak össze a derék és munkás statisztikai hivatal által, még pedig a fő közlekedési eszközök — gőzhajók és vasutak — füljegyzéseinek alapján. Hogy ezen adatok megnyugtató természettel nem bírnak: az természetesen nem szorul semmi magyarázatra. Maga a statisztikai hivatal sem tartja ez adatokat ilyenekül, s épen ezért legújabbán — mint köztudomásu dolog — ezen adatokat többé nem is állítja össze. De különben is a vasuti osztályozás annyira elütő a vámtariffa osztályozásától, hogy még azon esetben is, hogy ha ez adatok teljesen megbízhatók volnának is, nehezen lehetne belőlük megnyugtató következtetéseket vonni.

Ez alkalommal mellékesen nem hagyhatom említés nélkül azon általánosán érzett vizsás állapotot, melyet a hazai közügyek minden alapos tanulmányozója bizonynyal számtalanszor érzett. Ez az, hogy összes nemzetgazdasági viszonyaink egyik legfontosabbika: a forgalomra nézve majdnem semmi adatunk sincs, s így kénytelen mindenki vagy hozzávetőleges számításokra alapítani egész okoskodását e tekintetben, vagy pedig oly tévetegek feltételekben ringatni magát, a melyek a valódi viszonyoknak legtávolabbról sem felelnek meg.

Ezen okok visszatartanak engem is attól, hogy a fogyasztás arányára nézve megállapított tétel vitatásába bele bocsátkozzam. Csak egyet akarok kiemelni, s ez az, hogy a fogyasztási arány 20%-ka általában a 21 cikkekre szól, s hogy e tekintetben méltányosan ítélhessünk, tekintetbe kell venni az egyes cikkek fogyasztási viszonyait, mely bizonyára nem ugyanazonos a kávénál, a petróleumnál, a bornál, az élő állatoknál és zsirnál. És ha az osztrákok azt állítják, miszerint a kávé fogyasztásából nem 20, hanem legfeljebb 18% esik a Szent István korona területére: bizvást állithatjuk velük szemben, hogy a petroleum fogyasztásához pedig 20%-nál nagyobb mértékben járulunk. Viszont a túlzó magyar felfogással szemben talán nem lesz felesleges megemlíteni, hogy minden valószínűség szerint az élő állatok, zsir és bor után eső 1.200,000 frtnyi vámjövédelmi többlet túlnyomó nagy részben — lehet mondani: teljesen — az osztrákok által fog fizettetni, miután ezen cikkekre nézve — mint azt „Tanulmányok és reflexiók az osztrák-magyar monarchia ki- és beviteli forgalmát illetőleg“ című művemben kimutattam — activ foralmnku van, azaz többlet viszunk ki, mint a mennyit behozunk.

Mindezeket tekintetbe véve, reám nézve nem látszik túlvérmesnek a kormány azon álláspontja, hogy e számítás szerint 20%-nál átlag véve a 21 cikket, többlet nem fizet Magyarország, s ha egyiknél talán többlet fizet, a másiknál kevesebbet, s így az átlag mégis megbizható. Ezen számítás szerint elfogadható azon tétel is, hogy ezen vámemelésekből befolyó 10.500,000 forintnyi többletbe Magyarország alig járul többlet 2.100,000 forintnál, s miután a quota aránya szerint annak jövédelmében 3.360,000 forinttal participál: egészen megbizhatólag

lehet következtetui, miszerint e czímen évi nyeresége 1.260,000 forint lesz.

Azonban a kérdés felett elismerem jogosultnak a vitát, mindaddig, míg a fogyasztási arány megállapítva nem lesz, a mire, épen a fentebb elmondottak szerint, nem sok a kilátás. Egy dolog azonban teljesen világos; s ez az, hogy Magyarország ezen pénzügyi vámok által pénzügyileg csak nyer, miután még a legvérmesebb számítás szerint sem lehet feltenni, hogy Magyarországnak akár jelen fogyasztása, akár ezen fogyasztás növekvése a következő tíz év alatt oly állapotba helyezze a mi lakosságunkat, hogy 32%-kal járuljunk hozzá.

Ennélfogva a ki a szemmel fogható igazságok élől nem akar elzárkozni: annak nem lehet szemet hunyni azon tény előtt, hogy a pénzügyi vámokban compensatio rejlik Magyarország részére; és mivel ez így van: specialis magyar szempontból egygyel több ok van arra, hogy e pénzügyi vámok elfogadása mellett törjünk lándzsát.

Nem akarok ez uttal ezen compensatio igazságos voltának és mértékének megbirálásába bocsátkozni: csupán azt akartam jelezni, miszerint a pénzügyi vámemelések teljes joggal tekinthetők egyik ily compensationalis tényező gyanánt, a melynek legfeljebb mértéke iránt lehet vita.

Elöre bocsátva azonban azon különös érdeket, a melyet specialis magyar szempontból kell a pénzügyi vámokkal való elbánás közben tekintetbe vennünk, azon ellenvetések megvizsgálására is ki kell terjeszteni figyelmünket, a melyek a pénzügyi vámemelések ellen első sorban a Lajtán túlról az ottani sajtó részéről és félhivatalos, sőt hivatalos tárgyalások alkalmával is hangsúlyoztatnak, s a melyeket nem fogadott elegendő kritikával a magyar közvélemény egy része.

Eltekintve a személyektől s a hangoztatás alkalmától, a következő fontosabb érvek hozattak fel eddigelő a pénzügyi vámemelések ellen.

Első sorban az, hogy sok czikkre kiterjednek, s hogy ennélfogva a csempészetet előmozdítják.

Másod sorban az, hogy behozataluk nem fogja a kívánt célt elérni, mert részben a fogyasztás fog csökkenni, részben surrogatumokkal fognak pótoltatni.

Harmad sorban végül az, hogy a cél elérése esetén is meg fogja drágítani az alsóbb néposztályok élelmezését s főleg a szegény néposztályt fogja sújtani.

Meg akarjuk vizsgálni elfogulatlanul az itt felhozott érvek mindegyikét, még pedig helyezkedve nem csupán a magyar álláspontra, hanem tekintetbe véve az osztrák viszonyokat is.

II.

Nem akarom tagadni, hogy a csempészet a vámtarifák történetében nevezetes szerepet játszott. Cobden híres mondata, hogy a Kor legnagyobb reformerei a csempészek voltak, tökéletes igazságon alapul. Exorbitáns, prohibítív vámokkal szemben, midőn a két terület között óriási nagy az árkülönbözet, és e különöbzetnek semmi más természetes okozója nincs, csupán a vámtételek: ily viszonyok közt nagyon természetes, hogy bőven terem a csempészet, hogy az állandó, rendes foglalkozássá válik. A mostani Lord Beaconsfield említett egyik nevezetes beszédében, hogy Anglia némely partvidékén a Cobden-félc reformok előtt a csempészet mestersége ép úgy szállott apáról fiura, nemzedékről nemzedékre, mint maga a földbirtok.

Azt azonban, hogy ezen monarchia területén az 1851 óta eszközölt nagy mérvű vámmérséklések teljesen megszüntették, vagy legalább is elenyészőleg csekély mértékre roducálták az ex professo csempészek faját, teljes megnyugvással lehet állítani; és lehet állítani azt is, hogy ezen jelenleg tervelt vámemelésck egyáltalában nem oly természetűek, és — a mi fő —: nem oly mérvűek, hogy azok magok teremtsenek csempészetet. Ennélfogva ezen félelem teljesen alaptalan.

Vizsgáljuk közelebbről a dolgokat.

A vámemelés tesz például a kávénál 8 forintot (mindig kívül hagyva az agio-különbözetet), a zsirnál 2 frt 74 krt, a bornál 4 frtot (palaezkborknál 12 frt), a petrolumnál 6 frt 50 krt 100 kilogrammonként. A különbség tesz tehát vámfontonként magánál a kávénál is csak 4 krt; feltéve, hogy a csempészet kapja a csempészett értékkülönbözet felét: vajjon fel lehet e tenni, hogy a kávénál 2, a zsirnál $\frac{1}{3}$, a bornál 1, a petrolumnál $1\frac{1}{2}$ krajczárért vámfontonként koczkáztassa

valaki nemcsak polgári becsületét, hanem szabadságát is, és a mellett elviseljen annyi nagy mérvű fáradságot és veszélyt is, a mennyivel a csempész üzlet egybe van kötve? Aligha.

De még ez nem minden. Ez okoskodás ugyanis csakis akkor állhatna fent, hogyha szomszédaink ezen cikkekre nézve vagy termelők volnának, vagy legalább vámmentesen hozhatnák be területükre ezen cikkeket. Akkor aztán az egész különbség természetesen a feutebbi számítás szerint volna felvehető.

Azonban tényleg úgy áll a dolog, hogy épen a pénzügyi vámok alá eső cikkekben — talán a déli gyümölcsök különben is jelentéktelen tételének egy pár alkatrészét kivéve — a monarchia sem jó a termelő országokkal közvetlen összekötésbe; szomszédainknál pedig épen e cikkek szintén erős vám alá vetvék. A francia vámok szerint például fizet a nyers kávé 60, a pörkölt kávé 80 frtot; Angliában 14, illetőleg 18 frt 40 krt; Németországban 8 frt 75 krt, illetőleg 21 frtot. (És megjegyzendő, hogy Franciaországban még sem félnek a csempészettől.) A thea vámja, mely nálunk most emeltetik 31 frt 50 krról 50 forintra, Franciaországban 80, Németországban 12, és magában Angliában is 55 frt, stb. Ha tehát a csempészet nyereséges voltát akarjuk kutatni: kétségkívül le kell vonni az értékkülönbségből még azon ország beviteli vámfételeit is, a honnan történik a csempészet; s ha ezt megteszük, oly csekély összegek fognak maradni, a melynek egy részeért egyáltalában nem valószínű, hogy a csempészet nagyobb mértékben fejlődjék ki.

De nem valószínű ez azon okból sem, mintha a vámozás alá eső cikkek túlságos nagy száma hozná azt magával. Valóban e vádat meglepően sokszor találtam bangsúlyozva a napi sajtóban, annak daczára, hogy szembeszökően igaztalan. Igaz, hogy 21 cikk van felsorolva a pénzügyi vámok közt; igaz, hogy ezek közt van például az ecet is, a melyből a több jövedelem akár az 1871—75-ki átlag, akár az 1875-ki forgalom szerint csak 3000 forintra tehető. A kérdés tehát önkényt folyik: vajjon ily csekély összegért nem volna-e helyesebb elhagyni az egészet?

Világos azonban, hogy az egész ellenvetés tévesztett. A felsorolt 21 cikk közül egyetlen egy sincs, a mely eddig is

ne esett volna vámilleték alá. Például az eczet eddig is fizetett vámot, hordókban behozva 1 frt 60 krt, palaczkban behozva 10 frtot. Ha az első jövőre 3 frtra emeltetik, az utóbbi 8 frtra leszállítatik: az egyáltalában nem okoz semmi különbséget sem a vámkezelés nehézségében, s ha e mellett mégis több bevételt ad, az nincs a kezelés nehezebbé tételével megfizetve. Hasonló a helyzet mind a 21 cikkre nézve. Már most az elhagyás kérdése vagy nem jelent egyáltalában semmi kezelési különbséget, vagy pedig az egész cikk egyszerű vámmentessé tételét. Ekkor aztán például a kávénál nemcsak a 2¹/₂ millió többletet, de az 5¹/₃ millió alaptételt is el kell hagyni; és az egyszerűsítés nemcsak a 10¹/₂ milliónyi többlet, hanem az egész mintegy 22—24 milliónyi jelen eredménynek is feláldozásával járna.

Bátran merem kétségbevonni, hogy ezt valaki józanul óhajthassa; s ugyanazért ismételnem kell, miszerint az egyszerűsítés ohaja egy valódi non sens, melyet a pénzügyi vámemeléseknél hangoztatni csupán a felületesség képes.

III.

Komolyabb figyelmet érdemel azon ellenvetés, hogy a pénzügyi vámok emelése által nem fog az ohajtott cél: a bevételek megfelelő emelkedése elérni, mert részben a fogyasztás fog csökkenni, részben pedig magok a kérdéses cikkek fognak surrogatumokkal pótoltatni.

Első sorban is megjegyzem, hogy azon esetben, a mit én meg nem engedek, de felteszek, hogy nevezetesen a kitűzött cél: a 10¹/₂ millió többlet eredménye nem fog elérni, még nem látom bebizonyítva a pénzügyi vámok helytelenségét. Vegyük a dolgot, a hogy van. A vámemelés esetén a fogyasztás csökkenése jelentené azt, hogy csak a tehetősebbek élnek vele: ennél fogva azok adóznak nagyobb mérvben s az adóteher a fényűzési adók jellegét öltötte magára. Ez esetben a pénzügyi vámok ellenzőinek utolsó argumentuma is elvész: a mint hogy szembe-
szökőleg el is kell vészni egyiknek a kettő közül. Vagy megszorul a fogyasztás, — s akkor nem sujtja többé a szegényeket; vagy pedig nem szorul meg; de akkor aztán megvan a teljes jövedelem.

De én, — mint mondtam, — azon esetet, hogy a tervezett $10\frac{1}{2}$ millió helyett mondjuk csak 6—7 millió lesz a több jövedelem, lehetségesnek tartom, sőt az első egy-két évben a felhalmozott készletek miatt valószínűnek is vélem; a nélkül, hogy ez alkalomból a pénzügyi vámok ellen érvet engednék kovácsolni.

De nézzük magát ez állítást.

Mondanunk sem kell, hogy főleg a kávéról és a petroleumról van szó. Mind a kávénál, mind a petroleumnál folytonosan emelkedett a behozatal. Matlekovits Sándornak „Az osztrák-magyar monarchia vámpolitikája 1850-től kezdve napjainkig“ című művének adatai szerint a behozatal tett öt évi átlagokban mázsaszámra:

	nyers kávé	petroleum
1851—1855	332,000	—
1856—1860	398,000	—
1861—1865	404,000	29,000
1866—1870	453,000	304,000
1870—1874	609,000	1.106,000.

Meg kell jegyeznünk, ha igazságosak akarunk lenni, hogy a petroleum vámja 1 frt 50 krra 1865-ben szállított le, a kávé vámja pedig 16 forintra 1858-ban. Azóta azonban sem egyik, sem másik cikknél nem fordult további mérséklés elő, s ennek daczára mégis állandó és folytonos volt a fogyasztás emelkedése. Az utolsó négy évben — mint „Tanulmányok és reflexiók“ című művemben mondtam — csaknem három annyi pénzt költöttünk kávéért, mint husz év előtt, azaz 1851—55-ben. Drágult is a kávé ez idő alatt erősén, a háromszor annyi pénznek nem is kétszer annyi mennyiség felelve meg: 332,000 mázsának 609,000 mázsa. Tehát magánál a kávénál constatálható, miszerint az ár jelentékeny emelkedése összeesik a fogyasztás nagy mérvű emelkedésével. Már pedig itten mintegy 35%-nyi értékemelkedésről van szó. A jelenlegi vámtétel teszi pedig a kávé értékének mintegy 18%-át, ha ezt 25%-al felemeljük, az tesz mintegy $4\frac{1}{2}\%$ új áremelkedést a kávénál. Lehet-e már most feltenni észszerűen, hogy ugyanaz a cikk, a melynek fogyasztása 35% értékemelkedés mellett 20 év alatt megkétszereződött, most az új $4\frac{1}{2}\%$ emelkedés mellett jelentékenyen

csökkenjen forgalmában? Hogy ez legalább is nem valószínű: a felett alig szükség vitatkozni.

A petroleumnál kétségkívül más a helyzet. Itt az értékelkedés nem oly szembeszökő 1874. végeig, a meddig adataink terjednek. Azonban köztudomásu, mily óriási árforradalom tört ki a múlt évben ezen czikkre nézve a nélkül, hogy a fogyasztás csökkent volna. Jelenleg 6 frt 50 krnyi többlettel szándékoltatik megterhelteni minden száz kilogramm, vagyis mintegy $3\frac{1}{4}$ krrel minden vámfont. Hogy ennél sokkal nagyobb hullámzásokat kibirt az amerikai termelők összejátszása alkalmával ezen cikk: azt mindenki tudja; s így egyáltalában nem lehet félni, miszerint ezen különbözet a fogyasztás jelentékeny csökkentésére vezetne. Bécs város — mint a napi sajtó útján közölt vitákból értesülők — 7 forint octroyt szed e cikk után, mely nagyobb, mint a tervezett vámemelés; s a fogyasztás ennek daczára is folytonosan emelkedik, a mi szembeszökő bizonyítéka annak, hogy a vámemelést ezen cikk is megbirja.

Hasonlót lehet állítani a pénzügyi vámemelések alá foglalt czikkek többi részéről is. Szándékosan választottuk e két tételt, nemcsak azért, mert ez a legfontosabb, az összes emelkedésnek több mint $\frac{3}{4}$ része innen várattván, hanem azért is, mert a vámelkedés itt a legsúlyosabb: a kávénál 4, a petroleumnál $3\frac{1}{4}$ kr. vámfontonként. Ha ezekre nézve így áll a tiszta igazság: szembeszökő, hogy a fogyasztás csökkenése czímén emelt kifogás nem valószínű azoknál sem; bár nem hallgathatom el azon meggyőződésemet, hogy ha e pénzügyi vámok a fogyasztás csökkenését idéznék elő, például a csipkék, selyemárúk és apró árúknál, azt felette nagy jótéteménynek tartanám az egész monarchia, de különösen Magyarország lakosságára nézve, mely e czikkekre sokkal többet költ, semmint józanul költenie lehetne.

A surrogatumok használatától való félelem szintén nem alapos. A fogyasztásnak fentebb közölt adatai bizonyítják, miszerint egyáltalában nincs mit félni sem a cikória, sem a petroleumra nézve a repczeolaj versenyétől. A fogyasztás mértéke biztos czáfolatot képez ezen kifogások ellen. A nevezett czikkek még a most tervelt vámemelés, s az ennek kapcsán beálló áremelkedés daczára is minőség és olcsóság tekintetében

annyira felette állanak a surrogatumoknak, hogy a versenytől aligha lehet félni. Egyébiránt a mi a petroléumot illeti: a petroléumadó által eléggé gondoskodva van a belföldi termelés hasonló megterheltségéről; a többi cikkeknek belföldi termelése pedig egyáltalán hiányzik. Ha a termelő-nyeresége így a belföldön marad, s a mellett az államkincstár érdekei szintén kellőleg meg lesznek óva: nekünk egyáltalán nincs semmi panaszunk ellene.

Az elmondottakból látható, mennyire alaptalan a pénzügyi vámok ellen emelt azon kifogás, hogy az illető cikkek forgalmának csökkenését fogják előidézni, vagy hogy a surrogatumok használatára adnak praemiumot.

IV.

A legérdekesebb kifogás azonban a pénzügyi vámok ellen a social-politikai, a mely szerint tudniillik a cél elérése esetén a vámemelések az alsóbb néposztályok helyzetét fogják súlyosbitani.

Ezen a czímen hallottuk a legtöbb panaszt és kifogást, gyűléstermekben és a napi sajtóban egyaránt. A kávé — szólanak — mindennapi élelme, a petroléum mindennapi világhossága a népnek: s most mind a kettőt megdrágítja a vámemelés!

Kétségkívül megdrágítja; s kétségkívül jobb volna, ha a kávé vámfontjától nemcsak a 4, de az egész 12, — a petroléum vámfontjától nemcsak a $3\frac{1}{4}$, de az egész 4 krajczár is elmaradna, s ha az állam nem volna kénytelen egyáltalán megadóztatni polgárait. Minden adó rossz: ez régi igazság.

Nem akarok visszatérni arra, mit már fentebb érintettünk, hogy tudniillik, ha ez igaz: akkor nem fog a fogyasztás csökkenni; vizsgálni akarom ezen ellenvetést is saját érdemén, annál inkább, mert én erősen meg vagyok győződve a felől, hogy a fogyasztás — legalább jelentékenyen — nem fog csökkeni, s így csakugyan a nép alsóbb rétegei is fognak részesülni a teherben, az általok fogyasztott mennyiség arányában.

Mindenesetre különösnek kell tartanom a humanitarian socialismus e feltűnő hevességű nyilatkozatait e kérdésnél. A szó kétségkívül szükségesebb, mert nélkülözhetlenebb élelmi cikk

a kávénál; s mégis mily súlyos adót fizet. A lakás, elsőbb rendű szükség, 25°/_o adó alá van vetve; s a mindennél elsőbb, mert mindennek alapját képező földbirtok, a catasztrális tiszta jövedelem 30°/_o-ét fizeti. Angliában, hol a földbirtok majdnem teljesen ki van véve az állami terhek alól, a kávé súlyos vámot fizet, a bor, a thea szintén stb.: és nem jut eszébe senkinek sem panaszkodni azoknak igaztalansága ellen. Nálunk e súlyos adókkal szemben a kávé 22¹/₂ ^o/_o adóját sokalják, mert ennyinél többet az semmiesetre sem fog kiteenni. Azt aligha gondolhatja valaki, hogy a lakás- és a földadó terhe nem tolatik át a fogyasztóra; hiszen hasonló okoskodással épen úgy lehetne mondani azt is, hogy a kereskedő fizeti a kávé vámját és nem a fogyasztó.

Senki sem tagadhatja, kivált nálunk Magyarországon, hogy mind a kávé, mind a petroleum használata majdnem kizárólag a városi lakosságra szorítkozik, s hogy épen ezen okoknál fogva a szó szoros értelmében vett föld népe meg van mentve alóla. Én ezt nagy igazságosságnak tartom. A föld népe nem képes kibújni az adó terhe alól, csakis oly adóknál, melyek utóvégre is a fogyasztási akarattól függenek. Nem tartom igaztalannak, hogy e tekintetben terhei könnyítettessenek, szemben a még is könnyebben élő, az élet kényelmeit sokkal nagyobb mérvben élvező városi polgárnál.

Tagadhatatlan, hogy a kávé majdnem kizárólag a városokban fogyasztatik nálunk. Tagadhatatlan azonban más oldalról az is, hogy mind a kávé, mind a petroleum fogyasztása évről-évre nagyobb tért foglal nemcsak a monarchiában, hanem Magyarországon is; és nem lehet tagadni végül azt sem, hogy e tény magában véve örvendetes; ámbár mellékesen meg kell jegyeznem, hogy a kávé-fogyasztás emelkedése nem szükségképen jelzi a pálinka fogyasztás csökkenését, mint azt a porosz kormány részéről épen a legutóbbi időkben közzétett szomorú statisztikai adatok meglepően igazolják.

Mindezeknél fogva igenis óhajtom a magam részéről is a kávé és a petroleum — valamint a pénzügyi vámok közé felsorolt legtöbb cikk — fogyasztásának emelkedését nemcsak pénzügyi, de socialpolitikai szempontból is. Ennek daczára azonban igaztalannak tartom egyáltalában a javasolt — úgy sem túlságos

mérvű — vámemelések ellen azon vádat, hogy az túlságosan sújtja a szegény osztályokat. Ellenkezőleg, akkor, a midőn azon cikkek, a melyek a mindennapi életre nélkülözhetetlenül szükségesek, például a só, a lakás, és végül, mindenek felett a föld oly súlyos adóval sújtatik, a mikor a föld népe a maga kenyéréért, sójáért, szalonnájáért és pálinkájáért kétségkívül sokkal súlyosabb adót fizet: egyáltalában nem látom indokolva, ha a városi lakosság is járul az állam több terheihez azon cikkek után, a melyeknek általa való fogyasztása részben a nagyobb jóllétnek felel meg, de mindenesetre nagyobb kényelemmel van elválhatlan kapcsolatban.

Nem akarok ez alkalommal a petroleum adó tüzetes birálatába bocsátkozni, csak mellékesen érintem meg, hogy az abban javaslatba hozott adótétel ellen aligha jogosult azon ellenvetés, melyet ellene mind a Lajtán túl, mind azon innen felhoznak. A 7 frtos adótétel kétségkívül kisebb a 8 frtos vámnál, kivált miután az utóbbi aranyban fizettetik. De ezen különbözet a belföldi ipar védelme, és a belföldi ipar az eddigi viszonyok mellett is védve volt, a mennyiben 1 frt 50 kr. behozatali vám ezüstben fizettetett ugyan csak, de a belföldi termelés adómentes volt, s így a különbözet teljeseen a termelő zsebében maradt. Igaz, hogy az arany-agio jelen állását tekintve, valamivel nagyobb ma a védelem, de az nem jelentékeny különbség, és még jelentéktelenebb lehet holnap az agio esése folytán. Már pedig az eddigi tapasztalat igazolván, hogy ennyi különbözet daczára is óriás mértékben fejlődött az adómentes belföldi petroleummal szemben a külföldi petroleum behozatala: egyáltalában nincs ok feltenni azt, hogy e fogyasztás jelentékenyen fog csökkenni, a belföldi termelő javára a javasolt vámtételeknek a petroleum adóházhoz való új viszonya folytán.

Mind ezen cikkeknel tehát én a magam részéről nem látok semmi igaztalanságot sem elkövetve a szegényebb osztályokon; sőt őszintén megvallva, egyáltalában nem tartanám valami nagy szerencsétlenségnek, ha e vámelések a hazai surrogatumok fejlesztésére hatnának nagyobb mértékben. Ha például a repce-olaj épen ezen nyomás következtében minőség és olcsóság tekintetében versenyképesse válik a petroleummal, az ellen bizony a magyar közgazdaság aligha tesz panaszt, ép

ugy, mint egész Európa élvezi most a Napoleon-féle continensi zárlat azon jó eredményét, mely a répa-czukor feltalálása és előállítására vezetett.

A pénzügyi vámok között felsorolt többi czikkekre nézve még egyszerűbb álláspontom. A fűszerek, déli gyümölcsök, elkészített gyümölcsök, thea, égett folyadékok, mindenek felett pedig a csipkék, selyemárúk és apró árúk vámemelése ha más semmi szempontból sem volna igazolható, már épen a socialpolitikai szempontból is teljesen igazolható. Oly országban, mely oly sokat költ erején túl is ezen fényűzési czikkekre, semmi sem természetesebb, mintha az oktalan tékozlásból igyekszik hasznot venni az államkincstár is, s valóban, ha ez emelés elriasztja a tékozlás egy részét: hálát adhatunk neki érte. Én a magam részéről a czikkeek behozatali vámját akár még magasabbra is szívesen emelném.

A még hátra levő czikkeek közül a rizs olyan, melynek Magyarországon való termelése iránt már tétettek kezdeményezések s a mely kétségkívül sokkal nagyobb kiterjedésben is termelhető Magyarországon; az élő állatok, friss hús, sajt, zsiradék és főleg a bor olyanok, a melyekre nézve mi activ mérleggel állunk, a hol tehát a vámemelés a mi fogyasztásunkat csak annyiban érdekli, a mennyiben egyesek fitogtatásból, vagy finomabb izlésből külföldi árúkat használnak a belföldiek helyett. Hogy az ily ingyenczek nagyobb mértékben adóztassanak meg a közérdek javára: az aligha van ellentétben bármennyi socialpolitikával, miután ezek határozottan csak feleslegökből adnak a közkincstár részére.

V.

Szembeötlő az elmondottak után, hogy a pénzügyi vámemelések ellen felhozott álláspontok mindegyike tarthatatlan, s hogy nem is említve a specialis magyar szempontot, a pénzügyi vámok a csempészetet sem mozdítják elő, a fogyasztást sem fogják állandóan csökkenteni, sem végül az alsóbb néposztályok legnélkülözhetlenebb szükségleteit sem fogják annyira megterhelni, mint a már is életben levő adóterhek legtöbbje.

És itt egy megjegyzést nem hallgathatok el. Évek óta általános a panasz mind a Lajtán túl, mind a Lajtán innen

hogy az állambevételök fokozása, a mire az állampénzügyek szomorú helyzetéből kifolyólag mindkét félnek annyira szüksége van, csak is a direct adók által eszközöltetik. Ékesebbnél ékesebb variációkban halljuk ez állítást minduntalan; és nem lehet tagadni, hogy igazságos is az.

És mégis mi történik?

A cukor- és a szeszadó tárgyalásánál ép oly elkeseredetten nyilatkozott a közvélemény a monarchia mindkét felében az indirect adók felemelése ellen, mint most a vámemelés ellen. Nem szólok ez alkalommal a hazai termelés versenyképessége tárgyából emelő kifogásokról, a melyeket részben én is alaposoknak tartok; csak magát a főirányt látom eltévesztettnek, hogy nevezetesen az indirect adók emelése oly súlyos földadó mellett is még mindig egész „noli me tangere“-nek tekintetik.

A pénzügyi vámok valóban legjobb formája az indirect adóemelésnek. A fentebbiekben elmondtuk, hogy nem is veszélyes. És a mikor a monarchia mindkét fele súlyos deficitekkel küzd, a mikor minden áldozat meghozatik a pénzügyek rendezése érdekében, a mikor direct adóink már valóban a józan határokat túlhaladó magasságra vannak srófolva: miért ne lehetne éppen ezen formához nyulni, s az aránytalanságot, ha nem is véglegesen megszüntetni, de legalább csökkenteni.

Régi igazság, melyet azonban nem árt mennél többet hangsúlyozni, hogy daczára a folyvást növekedő behozataloknak, a vámjövédelmek monarchiánkban mégis csaknem ott állanak, a hol állottak huszonnégy év előtt.

Matlekovits könyve szerint volt a vámjövédelem 1851—1855-ben $205\frac{9}{10}$ millió forint behozatali érték után $21\frac{8}{10}$ millió forint, vagyis $10\frac{6}{10}\%$. 1856—1860-ban leszállt már a vámjövédelem $18\frac{1}{10}$ millió forintra az akkori behozatal után, és tett a vám 7% -ot. Végül 1861—65-ben $5\frac{2}{10}\%$, 1866—70-ben $4\frac{5}{10}\%$, 1871—74-ben $4\frac{25}{100}\%$ -ot tett a vámjövédelem a behozatali értékhez viszonyítva; de sőt az 1874-ki $568\frac{7}{10}$ millió forint behozatali érték után a vámjövédelem már csak $20\frac{1}{10}$ millió forintra, vagyis a behozatali értéknek csak $3\frac{58}{100}$ százalékára ment.

A behozatal emelkedett harmadfélszeresnél erősebben, az 1851—55-ki 205¹/₂ millióról az 1871—74-ki 576¹/₂ millió átlagra: a vámjövdelem mindazonáltal épen a folytonos vámleszállítások folytán 21³/₁₀ millióról csak 24⁵/₁₀ millióra emelkedett.

Kifejtettem fentidézett művemben, hogy — noha én barátja vagyok a szabad kereskedelmi forgalomnak — a történeti leszállítások mégis túlságosak. A szabad kereskedelmi eszmék virágkorában 1864-től 1874-ig tettek Angliában a vámjövdelem a behozatali értékhez képest 6⁸⁸/₁₀₀⁰/o-ot, Franciaországban pedig ugyanazon évek alatt 4⁵⁶/₁₀₀⁰/o-ot. Kifejtettem, hogy e túlságos vámleszállítások folytán — a melyeknek nagy része első sorban ugyis politikai indokoknak volt köszönhető — az osztrák-magyar monarchiának vámbevételai legalább is 12—15 millió forinttal kevesebbek a lehetségesnél; nem is említve a vámváltozásokból folyó természetes hátrányokat: az ipari termelés folytonos zaklatott és bizonytalan állapotát stb.

Még szembezőkőbbek az 1875-ki eredmények. Olaszország bevett akkor 486 millió forint árúérték után 40 millió forintot, tehát az árúérték 8.23⁰/o-át; Oroszország 819 millió forint árúérték után 104 milliót, az árúérték 12.70⁰/o-át, az éjszakamerikai egyesült államok 1108 millió árúérték után 364 milliót, vagyis 28.51⁰/o-ot, Franciaország 1418 millió után 97 milliót, vagyis 6.88⁰/o-ot; Angolország 3739 millió után 203 milliót, vagyis 5.43⁰/o-ot; az osztrák-magyar monarchia 552 millió után 20 milliót, vagyis 3⁶²/₁₀₀⁰/o-ot. Ily körülmények közt aztán nem csoda, ha Olaszországnak vámbevételai az összes állambevételnek 7.17, Németországé 8.15, Franciaországé 9.42, Oroszországé 11.28, Angolországé 26.33, az éjszakamerikai egyesült államoké 54.51, a miénk pedig 3.42⁰/o-át képezi.

Hogy ily viszonyok közt méltányos és igazságos a vámcélszámítás: azt senki sem fogja tagadáshoz vehetni. Mudrony Soma „A vámügy és Magyarország közgazdaságának ujjaszervezése” című művében — a melynek consequentiáival tudvalevőleg nem értek egyet, — kimutatja, hogy a lakosság minden egyes fejére esett a vámbevételéből Oroszországban 1 frt 11 kr., Németországban 1 frt 50 kr., Svájcban 1 frt 62 kr., Svédországban 2 frt 85 kr., Norvégiában 4 frt 11 kr., Angliában 7 frt,

Franciaországban 4 forint, az amerikai egyesült államokban 11—12 frt, míg nálunk csakis 60 kr.

Igaz, hogy nálunk például a dohány, mint monopolium, nem szerepel a vámtételek közt; s e tekintetben ezt számba kellene vennünk. De az kétségbevonhatlan tény, hogy vámjövedelmeink túlságosan alacsonyak, pénzügyi helyzetünk túlságosan rossz. Ki vehetné tehát rossz néven, ha az állam hozzá nyúl fokozottabb mértékben azon forráshoz, melyből a többi művelt államok — a melyeknek egyenes adói pedig távolról sem oly súlyosak — annyival bővebben merítettek? Valóban ez nem jog: ez az állami pénzügyek helyzetéből és az egyenlő teherviselés eszméjéből folyó kötelezettség.

S miután épen a pénzügyi vámemelések szolgálnak első sorban és kétségbevonhatlanul ezen cél elérésére; miután ezen vámemelések nemcsak nem járnak teherrel, hanem az egyenlősítést nagyobb mértékben keresztül viszik: a fentebb elmondottak alapján nemcsak a speciális magyar érdekek, de az osztrák közgazdasági és pénzügyi viszonyokra vetett tekintet is meggyőznek engemet arról, hogy azok elfogadása a monarchia mindkét felének természetes érdekében áll.

KORIZMICS LÁSZLÓ.